

Отримано 18.04.2024 р.
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.060
д.п.н. проф. Руденченко А.А.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.060
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
доктору педагогічних наук, завідувачу
кафедри декоративного мистецтва і реставрації
Факультету образотворчого мистецтва і дизайну
Руденченко Аллі Андріївни

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

РОГОТЧЕНКО Олексія Олексійовича, доктора мистецтвознавства, професора, члена-кореспондента НАМ України, заслуженого діяча мистецтва України, головного наукового співробітника, професора Відділу теорії та історії культури Інституту проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтва України на дисертацію **ДЕТОЧКИ Ольги Михайлівни «Мистецтво тонкої кераміки Великобританії кінця XVIII – початку XX століть: основні художньо-промислові центри, специфіка формотворення та декорування»**, подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Актуальність дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження Деточки Ольги Михайлівни «Мистецтво тонкої кераміки Великобританії кінця XVIII – початку XX століть: основні художньо-промислові центри, специфіка формотворення та декорування» присвячене розкриттю технологічних і художніх здобутків тонкокерамічних виробництв Англії, Уельсу, Шотландії та Північної Ірландії періоду кінця XVIII – початку XX століть. І хоча ключовим питанням роботи є вивчення особливостей фарфору-фаянсу окреслених території, безперечно актуальним є виявлення векторів взаємозв'язку мистецтва тонкостінної кераміки Англії та України.

Для вітчизняного фабрикування така взаємодія відобразилася впровадження британських технологій продукування фарфору і фаянсу, спорідненості прото-дизайну форм і способів оздоблення посуду місцевих заводів і фабрик. Крім того, у контексті дослідження визначено, що англійські тонкокерамічні вироби слугували одним із джерел інспірацій формотворення і

декорування для знаних фарфористів України XIX–XX століть, означене збагачує і поглиблює відомості про українське мистецтво тонкої кераміки та її значення на тлі європейських центрів.

Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних).

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження, насамперед, полягає у тому, що:

вперше О. М. Деточка

- дослідила та детально охарактеризувала художньо-образну специфіку фарфору, фаянсу та різновидів кам'яної маси мистецьких центрів Великобританії, серед яких не тільки найбільш прославлені та знакові для європейського виробництва, а в тому числі невеликі й менш відомі в окресленій царині, та які діяли короткий проміжок часу;

- комплексно проаналізувала художнє різноманіття мотивів виконання форм, сюжетів і характеру оздоблення тонкої кераміки Англії, Уельсу, Шотландії та Північної Ірландії. Ґрунтуючись на отриманих результатах сформувала типологічні групи виробів за матеріалами, специфікою оздоблення і способом застосування предметів;

- визначила ціннісну роль самостійних художників-керамістів Англії, який збагатила місцеве мистецтво фарфору-фаянсу та сприяли його подальшому розвитку на початку XX століття;

- віднайшла аналоги та художні запозичення англійських тонкокерамічних творів Європи та України, які виготовлялися у період XVIII – початку XX століть;

- з'ясувала вектори вектори взаємодії виробництва фарфору-фаянсу британських осередків з такими вітчизняними підприємствами, як Корець, Баранівка, Глинсько, Межигір'я.

Таким чином, можна констатувати, що вибір теми дисертації Деточки Ольги Михайлівни, засвідчує актуальність роботи та відповідає запитам британського та українського мистецтвознавства.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення дисертації ґрунтується на комплексному та детальному розкритті художньо-образних особливостей тонкої кераміки Великобританії кінця XVIII – початку XX століть. Натомість практичне значення роботи полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані у процесі вивчення теорії та історії декоративного мистецтва означеного періоду. Крім того, можливе застосування отриманих відомостей щодо спорідненості прото-дизайну фарфору-фаянсу Англії та України у викладанні таких навчальних курсів, як “Історія декоративно-прикладного мистецтва”, спецкурсів, та у ході підготовки бакалаврських

та магістерських робіт. Матеріали дисертації можуть бути корисними і для уточнення походження формотворення та оздоблення певних виробів тонкої кераміки Англії та, зокрема й України.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація Деточки О. М. виконувалась ґрунтуючись на працях знаних англійських та вітчизняних дослідників тонкої кераміки, музейних збірках Великобританії. Натомість робота містить нові авторські результати, які є науково обґрунтованими. Наукові положення О. М. Деточки розроблені та сформульовані на основі дослідження спадщини фарфору-фаянсу Англії, Уельсу, Шотландії та Північної Ірландії класичної доби розвитку означеного мистецтва та нових віх його розвитку на початку ХХ століття, також проведені паралелі з технологіями виробництва Європи та України. Тому викладені висновки та рекомендації всебічно висвітлюють тему дослідження, є обґрунтованими та достовірними, а робота здобувачки заслуговує на позитивну оцінку.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Зважаючи на специфіку теми дисертації важливим було дослідження мистецтвознавчої літератури мовою оригіналу, викладання певних термінів, які до цього не застосовувалися у вітчизняному обізі, необхідність їх достовірного тлумачення. Натомість обраний методологічний інструментарій Деточки О. М. дозволив у повній мірі розкрити поставлені наукові мету і завдання дослідження на високому фаховому рівні.

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні результати дисертації висвітлено у 10 публікаціях, із них 9 одноосібні: 3 статті у виданнях, включених на дату опублікування до Переліку наукових фахових видань України; 2 публікації, в яких додатково відображено тематику дисертації. Також результати дисертації були апробовані на 6 наукових фахових конференціях.

Науковий рівень публікацій здобувача засвідчений міжнародною науковою спільнотою. Опубліковані результати за напрямом дослідження виконані з дотриманням у них принципів академічної доброчесності.

Таким чином, наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача та відповідають вимогам п. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи

про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Дисертаційна робота написана українською мовою. Послідовність логіки викладу окремих розділів і підрозділів роботи продиктована змістом, метою та завданнями дослідження. Матеріал викладено здобувачкою послідовно та доступно. Стиль мовлення відповідає вимогам до написання кваліфікаційної роботи доктора філософії з мистецтвознавства за шифром 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Авторкою вживається загальноприйнята термінологія.

Дисертація складається з вступу, 4 розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг роботи складається з 374 сторінок, що відповідає встановленому обсягу дисертаційного дослідження.

Дисертація Деточки О. М. є самостійною та завершеною робота, яка оформлена відповідно до наказу МОН України від 12 січня 2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Дисертація є завершеною науковою працею і свідчить про дотримання принципів академічної доброчесності. Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дослідження Деточки Ольги Михайлівни «Мистецтво тонкої кераміки Великобританії кінця XVIII – початку XX століть: основні художньо-промислові центри, специфіка формотворення та декорування» є результатом самостійних пошуків здобувачки і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Відповідно до п. 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44 (зі змінами), не вважається самоплагіатом використання здобувачем своїх наукових праць у тексті дисертації без посилання на ці праці, якщо вони попередньо опубліковані

з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані здобувачем в анотації дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

В цілому високо оцінюючи результати напрацювань О. М. Дєточкі, слід висловити кілька зауважень.

1. У підрозділі, який присвячений дослідженню взаємозв'язку мистецтва тонкої кераміки Англії з виробництвом фарфору-фаянсу України кінця XVIII–XIX хотілося б більшої глибини. А саме слід було зазначити конкретних майстрів-керамістів або фарфористів, які працювали на згаданих у дисертації заводах і фабриках тонкої кераміки етнічних земель України. Для більшої цілісності отриманих результатів доречним було б коротко охарактеризувати їх творчий доробок у царині вітчизняного фарфору-фаянсу у ході розкриття зв'язку з тонкою керамікою Великобританії, насамперед, як він позначився на подальших роботах митців. Чи досліджували Ви у такому руслі художню спадщини згаданих авторів у тексті, зокрема першої половини XX століття?

2. На мій погляд, попри більш теоретичний характер роботи практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження розкрито у повній мірі, вказані можливі напрями застосування та поширення отриманого матеріалу. Однак чи розглядали Ви конкретні дисципліни або якийсь науковий простір, де можна було б втілити ціннісне значення роботи для сучасного соціуму.

3. У дисертації досліджено та продемонстровано значний обсяг матеріалу та термінології, що свідчить про обізнаність у досліджуваній темі. У зв'язку з цим доцільним може бути подальше розширення та уточнення понять глосарію.

Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Слід вказати на певний творчий підхід проведення дослідження, який пов'язаний з практичним досвідом авторки і котрий дозволяє поглянути на окремі розділи під новим кутом. При цьому в роботі виявлені послідовність, науковість, достовірність і аргументованість положень. Дєточка О. М. на високому науковому рівні оволоділа методологією наукової діяльності, набула теоретичних знань пов'язаних безпосередньо з галуззю дослідження, опанувала відповідні уміння, навички та компетенції, володіє предметом та об'єктом дослідження.

Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Отже, вважаю, що дисертаційна робота здобувачки ступеня доктор філософії Ольги Михайлівни Дєточки на тему «Мистецтво тонкої кераміки Великобританії кінця XVIII – початку XX століть: основні художньо-промислові центри, специфіка формотворення та декорування» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, галузь знань 02 Культура і мистецтво.

Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. №261 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ №283 від 03.04.2019 р. та №502 від 19.05.2023 р., а також п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Здобувачка Дєточка Ольга Михайлівна заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор,
член-кореспондент НАМ України,
заслужений діяч мистецтва України,
головний науковий співробітник,
професор Відділу теорії та історії культури
Інституту проблем сучасного мистецтва
НАМ України

Олексій РОГОТЧЕНКО

